

เยือนราชบุรีตามรอยบ้าน'ท่านช่วง บุนนาค'

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติราชบุรี

จังหวัดราชบุรีอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพฯ ในช่วงวันหยุดยาว เป็นหนึ่งในตัวเลือกที่ดีเลยทีเดียวที่จะไปพักผ่อนหย่อนใจ เพราะนอกจากจะมีแหล่งท่องเที่ยวขึ้นชื่ออย่างตลาดน้ำดำเนินสะดวก ใกล้ชิดธรรมชาติที่อำเภอสวนผึ้ง แต่ในตัวเมืองราชบุรีก็มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจไม่น้อย บางสถานที่ไม่เคยรู้มาก่อนก็มี คราวนี้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) พาไปรู้จักเมืองราชบุรีที่ได้ชื่อว่าเมืองโอ่งให้ดียิ่งขึ้น

ในเส้นทางท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ ตามรอยสมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) บุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ ผู้สำเร็จราชการแผ่นดินก่อนที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นครองราชย์ (พ.ศ.๒๔๑๑-๒๔๑๕) หลังจากที่ท่านสมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ พ้นตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแผ่นดินแล้ว ท่านได้เข้ามาพำนักในบ้านที่จังหวัดราชบุรีและพัฒนาราชบุรีให้รุ่งเรือง นอกจากนี้เรายังได้ย้อนเวลากลับไปสมัยทวารวดี เมืองโบราณต้นกำเนิดศิลปะอันงดงามอีกด้วย

ล้อหมุนอกจากกรุงเทพฯ ตั้งแต่เช้าเพื่อเลี่ยงการจราจรที่ติดขัด มุ่งหน้าสู่ จ.ราชบุรี เริ่มจุดหมายแรกที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติราชบุรี อาคารสีชมพูเด่นตระหง่าน สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๖ เป็นศาลากลางจังหวัด และมีการบูรณะในปี พ.ศ.๒๕๓๔ ได้จัดให้เป็นพิพิธภัณฑสถานจัดแสดงที่มาของ จ.ราชบุรี โดยด้านในแบ่งเป็น ๕ ห้อง ได้แก่ ห้องสภาพภูมิศาสตร์และธรรมชาติวิทยาของ จ.ราชบุรี ห้องถัดมาคือ ก่อนประวัติศาสตร์และโบราณคดีราชบุรี ตั้งแต่สมัยทวารวดี ไม่ว่าจะเป็นเครื่องประดับ เครื่องใช้ ภาชนะดินเผา โครงกระดูกมนุษย์จริง เศียรพระพุทธรูปศิลา ผอบทองคำที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ อัฐิธาตุ ๕ องค์ ที่พบบริเวณโบราณสถานหมายเลข ๑ ตำบลคูบัว ซึ่งเก่าแก่ที่สุดในประเทศไทย

ราชบุรียังได้รับอิทธิพลวัฒนธรรมเขมร ซึ่งในห้องจัดแสดงมีหลักฐานแสดงให้เห็นคือ ชุมพระพุทธรูปบนกำแพงแลง วัดมหาธาตุ รูปปูนปั้นพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรเปล่งรัศมี ซึ่งพบเพียงร่างท่อนกลาง ในสมัยอยุธยาหลักฐานชิ้นสำคัญคือ ส่วนองค์พระพุทธรูปหินทราย ใบเสมาหินทราย พระพุทธรูปทรงเครื่องปางมารวิชัย ถัดมายังห้องผ่าชนชาติพันธุ์วิทยา ที่มีเครื่องใช้ เครื่องนุ่งห่ม วิถีชีวิต ไม่ว่าจะเป็นชาวไทยภาคกลาง ไทยเชื้อสายจีน ไทยวน ไทยมอญ ไทยกะเหรี่ยง ไทยลาวโซ่ง ไทยลาวเวียง และชาวไทยเขมรลาวเดิม เรายังได้เห็น

พระแสงราชศัสตราประจำมณฑลราชบุรี ที่รัชกาลที่ ๖ พระราชทาน ส่วนห้องมรดกดีเด่น จะเล่าเรื่องประเพณี วัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยว และบุคคลสำคัญ ห้องสุดท้ายเป็นการจัดแสดงพระราชกรณียกิจของรัชกาลที่ ๙ ที่ทรงมีต่อจังหวัดราชบุรี

บริเวณพื้นที่นี้จะเห็นว่ามีบ้านสีเหลือง ๒ ชั้นตั้งอยู่ ปัจจุบันคือ ที่ทำการพิพิธภัณฑฯ แต่ในอดีตนั้นคือทำเนียบ หรือบ้านพัก ในช่วงบั้นปลายชีวิตของท่านช่วง บุนนาค หลังพ้นจากการเป็นผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน รูปแบบบ้านเป็นสถาปัตยกรรมในยุค โคลเนี่ยล เนื่องจากในช่วงนั้นเป็นยุคล่าอาณานิคม ศิลปะในการสร้างบ้านจึงมีการผสมผสานความเป็นยุโรปตะวันตกกับ ตะวันออก ด้านล่างเป็นใต้ถุนสูง โดดเด่นด้วยสีเหลืองมีสตาร์ด ซึ่งไฮไลต์ของบ้านหลังนี้คือป้ายสถิตดวงวิญญาณของท่านช่วง

และบรรพบุรุษเชื้อสายตระกูลของท่าน รวมทั้งอัฐิของท่านก็ได้เชิญจากวัดบุปผารามวรวิหาร ซึ่งเป็นวัดประจำตระกูลมาไว้ที่นี่

ป้ายสถิตดวงวิญญาณท่านช่วง บุนนาคในบ้านพัก

เดินเข้าไปทางด้านซ้ายของพิพิธภัณฑฯ เป็นที่ตั้งของศาลเจ้าพ่อกวนอู ที่คนไทยเชื้อสายจีนที่นี่ให้ความเคารพศรัทธาอย่างมาก โดยท่านช่วงได้มอบที่ดินให้กว่า ๒ ไร่ในการสร้างศาลเจ้า ซึ่งในอดีตเป็นเพียงศาลเจ้าเล็กๆ เทพเจ้าที่เป็นประธานในศาลคือ เทพเจ้ากวนอู มีลักษณะแตกต่างจากที่อื่น มือขวาอยู่ในท่าจับเครา มือซ้ายถือค้ำภีร์ เป็นงานแกะสลักจากไม้ มีอายุเก่าแก่ราวๆ ๑๔๐ ปี ความวิจิตรงดงามที่ถูกซ่อนไว้หลังศาลเจ้าพ่อกวนอูคือ ตู้ไม้เก็บป้ายวิญญาณขนาดใหญ่ที่สร้างด้วยความประณีต มีการแกะสลักลวดลาย ภาพจิตรกรรมบนฝาตู้ไม้มีการลงพื้นสีดำเขียนลายด้วยทอง ประกอบด้วยสัญลักษณ์มงคล วิวทิวทัศน์ วรรณกรรมจีน หรือเรื่องเล่าเกี่ยวกับเจ้าพ่อกวนอู นอกจากจะเป็นป้ายดวงวิญญาณของชาวจีนแล้ว ตรงกลางด้านบนบนสุดยังเป็นป้ายดวงวิญญาณของท่านช่วง บุนนาค ที่ได้สร้างขึ้นอีกแผ่นหนึ่งไว้ที่ศาลเจ้าแห่งนี้ด้วย

ส่วนวัดศรีสุริยวงศารามวรวิหาร เป็นวัดที่ท่านช่วงได้เป็นผู้สร้างขึ้นในแบบเรียบง่าย สมัยรัชกาลที่ ๕ นับเป็นวัดใหม่ในแถบนี้ พระอุโบสถจึงเป็นหลังเล็กๆ เพราะยังไม่มีพระมาจำพรรษา สถาปัตยกรรมในการสร้างเป็นแบบยุโรป ไม่มีช่อฟ้าใบระกา ภายในพระอุโบสถประดิษฐานพระประธาน ได้รับอิทธิพลในการสร้างตามคตริรัชกาลที่ ๔-๕ คือ พระมีความเป็นสามัญมนุษย์ จึงไม่มีเนื้อมนตรงระหม่อม ผนังโบสถ์มีการนำหินมาเขียนลายหินอ่อน ตัดกับกระเบื้องลายคราม ลวดลายสุริยมณฑล คล้ายกับดวงอาทิตย์ที่ล้อมรอบด้วยดอกไม้ ด้านล่าง บนเพดานประดับด้วยโคมไฟระย้า หรือแซนเดอเลียร์สวยงาม

พระอุโบสถสไตล์ยุโรป วัดศรีสุริยวงศารามวรวิหาร

ในช่วงคำ พวกเราเดินทางข้ามอำเภอไปดูกรรมวิธีการผลิตเต้าหู้ที่โรงงานเต้าหู้วัดไทร อ.โพธาราม โดยมีพี่หนึ่ง ลูกเขยรุ่นที่ ๓ มาบอกเล่าขั้นตอนการทำเต้าหู้ที่สืบทอดมากกว่า ๗๐ ปี ซึ่งมีส่วนผสมเหมือนเดิมทุกอย่าง มีการปรับเพียงการนำเครื่องจักรมาใช้แทนแรงงานคนในบางส่วน ที่นี้จะทำเต้าหู้ ๓ ประเภท คือ เต้าหู้ขาว เต้าหู้เหลือง และเต้าหู้กระดาน โดยขั้นตอนแรกต้องทำให้ได้น้ำเต้าหู้เพื่อแยกไปทำเต้าหู้ทั้ง ๓ ประเภท

เต้าหู้ขาวมีส่วนผสมหลักคือ ดิเกลือ ส่วนเต้าหู้เหลืองใช้ส่วนผสมหลักคือเจี๊ยะกอ และต้องนำไปต้มด้วยขมิ้นเพื่อให้เกิดสีเหลือง สำหรับเต้าหู้กระดาน ใช้ส่วนผสมคือ เจี๊ยะกอเช่นกัน แต่จะแตกต่างกันที่อุณหภูมิและปริมาณน้ำ และไม่ใช้ขมิ้น โดยทุกขั้นตอนมีความสะอาด ใส่ใจ และเบามือ เพื่อให้เต้าหู้ออกมาสวยและเนื้อสัมผัสที่ดี เราได้ลองลิ้มรสน้ำเต้าหู้ ยอมรับเลยเป็นรสชาติแตกต่างจากที่เคยดื่มมา เป็นรสอ้วนเหลืองที่กลมกล่อมไม่ผ่านการแต่งกลิ่นใดๆ อีกทั้งตัวเนื้อเต้าหู้ก็นุ่มนิ่ม แกรมรสสัมผัสยังละมุนละลายในปากเลย ใครอยากมาลองชิม มาได้ที่ตลาดเช้าโพธาราม ต้องรีบมาตั้งแต่ตี ๓ เลย เพราะของเขายขายหมดไว้มาก หรือโทร.จองล่วงหน้า ๑ วันได้ที่เบอร์ ๐๘-๒๔๕๕-๔๕๐๘

อีกหนึ่งวันในราชบุรี คงไม่พลาดที่จะไปวัดช่องลม ซึ่งประดิษฐานหลวงพ่อกันจันทน์ ปางอุ้มบาตร อายุ ๑,๐๐๐ ปี โดยมีเรื่องเล่าว่าพบหลวงพ่อลอยน้ำมา ตั้งแต่เศียรถึงพระอุระทำด้วยเนื้อทองสำริด สันนิษฐานว่าเป็นพระพุทธรูปในยุคอุทองเพราะมีรัศมีเปลวเพลิง แต่โครงหน้าได้อิทธิพลมาจากศิลปะแบบทวารวดี ส่วนองค์พระแกะสลักจากไม้แก่นจันทน์ สร้างในสมัยรัตนโกสินทร์ จึงเรียกได้ว่าเป็นพระ ๒ ยุค เดินไปด้านหน้าทำน้ำของวัดจะพบกับประตูท่าเรือเงินที่วิจิตรและประณีตมากๆ ยังคงอยู่ในข้อสันนิษฐานว่ามีอายุประมาณ ๒๐๐ ปี ลวดลายยอดหลังคาที่เป็นปูนปั้นรูปมังกรพ่นน้ำ มีดอกโบตันตรงกลาง รอบๆ ประกอบด้วยสัตว์มงคล สี่ครามที่ใช้ท่ายังคงหลงเหลือให้เห็นอยู่จางๆ จิตรกรรมยังหลงเหลือรอยปลายพู่กันที่บรรจงวาดเขียน รวมไปถึงฝีมือในการปั้นปูนให้พลิ้วไหวดังของจริง ซึ่งนับว่ามีความสมบูรณ์ที่สุด

ก่อนโบกมือลา เราไปสักการะอีกวัดที่เก่าแก่ คือ วัดมหาธาตุวรวิหาร สร้างตั้งแต่สมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ วัดจึงมีสถาปัตยกรรมแบบขอมช่วงยุคบาเยน ที่มีการเปลี่ยนจากศาสนาฮินดูเป็นพุทธมหายาน โดยมีสัญลักษณ์คือ พระชัยพุทธมหานาค ศิลปะแบบบาเยนที่ประดิษฐานอยู่ด้านบนพระปราสาท และด้านหลังมีหลวงพ่อกันปี่ปางรำพึง ด้านหลังเป็นจิตรกรรมพุทธประวัติสมัยอยุธยาที่หาชมได้ยาก ส่วนพระวิหารด้านหน้าประดิษฐานพระมงคลบุรี หันหน้าไปทางทิศตะวันออก เพื่อดูแลเมืองริมแม่น้ำแม่กลอง และพระศรีนัคร์ หันหน้าไปทางตะวันตก ดูแลเมืองเก่า ประทับนั่งพระปฤษฎางค์ชนกัน ซึ่งมีองค์ใหญ่ บริเวณรอบๆ เรายังเดินชมซากปรักหักพังของหินศิลาแลง และศิลปะปูนปั้นรอบพระปราสาทที่ช่างได้สร้างไว้อย่างวิจิตรงดงาม.

ที่มา : เยือนราชบุรีตามรอยบ้าน'ท่านช่วง บุนนาค'. (๒๕๖๕,๗ พฤษภาคม). *ไทยโพสต์*, ๘.